

**Priručnik za pisanje ispita iz Hrvatskog jezika
na maturi u školskoj godini 2025./2026.**

Autorica: Mihaela Šebalj Zavor, profesor savjetnik

Ispit iz Hrvatskoga jezika na državnoj maturi

Tri ispitne cjeline od kojih se ispit iz Hrvatskoga jezika sastoji ispituju se u dva dijela što znači da se ispit provodi u dva dana. Prvi dan provedbe ispituju se Čitanje, književnost i hrvatski jezik i Sažetak, a drugi dan provedbe ispituje se Školski esej. Pristupnik mora pristupiti na oba dijela ispita koji se zasebno provode. Kako bi položio ispit iz Hrvatskoga jezika, pristupnik mora ostvariti minimalan prag prolaznosti na oba dijela ispita.

Svaka od triju ispitnih cjelina ispituje se jednom ispitnom knjižicom. Prva ispitna cjelina (Čitanje, književnost i hrvatski jezik) provodi se zajedno s drugom ispitnom cjelinom (Sažetak). Provedba prve ispitne cjeline traje 100 minuta, a druge ispitne cjeline 80 minuta. Provedba treće ispitne cjeline (Školski esej) traje 160 minuta.

Prva ispitna cjelina – Čitanje, književnost i hrvatski jezik

Prva ispitna cjelina sastoji se od zadataka čitanja književnoga teksta, čitanja neknjiževnoga teksta, teorije i povijesti književnosti, zadataka ustroja hrvatskoga jezika te zadatka primjene ustroja hrvatskoga jezika, a ukupno donosi 62 boda.

Prvi dio prve ispitne cjeline sastoji se od zadataka uz šest polaznih tekstova: četiri književna teksta i dva neknjiževna. Teorija i povijest književnosti cjelina je koja se sastoji od zadataka razumijevanja književnoteorijskih i književnopovijesnih pojmova i književnih sastavnica (likovi, način pripovijedanja, razvoj radnje i dr.). Zadatci mogu imati polazni sadržaj. Treći dio prve ispitne cjeline sastoji se od zadataka ustroja hrvatskoga jezika i zadatka primjene ustroja hrvatskoga jezika (fonologija, morfologija, sintaksa, leksikologija).

Druga ispitna cjelina – Sažetak

U drugoj ispitnoj cjelini ispituje se pisanje jednoga od funkcionalnih tekstova navedenih u predmetnome kurikulumu. Ispitnim katalogom za državnu maturu propisuje se koja se tekstna vrsta ispituje. Na državnoj maturi 2025./2026. godine piše se sažetak.

Pristupnik piše sažetak polaznoga neknjiževnoga teksta (600-800 riječi). Procjenjuje važnost informacija te navodi osnovne misli i važne pojedinosti kojima se te misli razrađuju i podupiru. Pristupnik svojim riječima reducira izvorni tekst na njegove bitne dijelove koristeći se ključnim riječima iz polaznoga teksta. Sažetak je objektivni tekst pa se u njemu ne iznose mišljenja, stavovi i komentari povezani s polaznim tekstom. Sažetak donosi ukupno 18 bodova i treba imati 200 – 250 riječi.

Sažetak se neće vrednovati:

- ako pristupnik nije odgovorio na zadane smjernice
- ako nema dovoljan broj riječi (dopušteno je odstupanje 10 % od donje granice zadanoga broja riječi)
- ako ima prevelik broj riječi (dopušteno je odstupanje 10 % od gornje granice zadanoga broja riječi)
- ako je sažetak napisan potpuno nečitkim rukopisom
- ako je sažetak napisan velikim tiskanim slovima.

Koncept za pisanje sažetka

-uvod - opći podatci o polaznom tekstu (ime autora, naslov teksta)

- tema teksta
- namjena teksta

-razrada – osnovna misao 1 (prvi ulomak) i pojedinosti kojima se ona podupire

- osnovna misao 2 (drugi ulomak) i pojedinosti kojima se ona podupire
- osnovna misao 3 (treći ulomak) i pojedinosti kojima se ona podupire
- osnovna misao 4 (četvrti ulomak) i pojedinosti kojima se ona podupire
- osnovna misao 5 (peti ulomak) i pojedinosti kojima se ona podupire

-zaključak – odrediti autorov stav

- povezati s uvodom i razradom

Napomena: Koliko ulomaka, toliko osnovnih misli koje trebaju biti izražene vlastitim riječima u obliku rečenica i iznijete logičnim slijedom. Pojedinosti koje razrađuju i potkrepljuju osnovnu misao također trebaju biti izražene vlastitim riječima. Nikako ne smijete citirati ili prepisivati rečenice. Smijete zapisati samo ključne riječi iz polaznoga teksta.

Svi kompozicijski dijelovi trebaju biti logički povezani (uvod i zaključak trebaju logično biti povezani s razradom). Tekst sažetka treba biti jasan, skladan i povezan, a to postižete uporabom konektora.

Vaš sažetak treba imati 200-250 riječi, odnosno jednu trećinu riječi polaznoga teksta.

Konektori su riječi ili skupovi riječi koji služe kao vezna sredstva kojima se rečenice povezuju u tekst.

Primjeri konektora:

- međutim, naprotiv, nasuprot tome, ali, no (označuju suprotnost)
- dakle, prema tome (zaključni)
- onda, kasnije, tada, poslije toga (uspostavljaju vremenski odnos)
- uz to, osim toga (dodaju nešto sadržaju prethodne rečenice)
- naime, odnosno, bolje rečeno (sadržaj sljedeće rečenice objašnjava prethodni sadržaj)
- inače, u tom slučaju (sadržaj prethodne rečenice uvjet je za ostvarenje sljedeće)
- svejedno, unatoč tomu (dopušta se sadržaj sljedeće rečenice unatoč suprotnosti iz prethodne)

Konektorima i modifikatorima poželjno je koristiti se pri pisanju eseja. Modifikatore nikako ne smijete koristiti u pisanju sažetka!

Modifikatori su riječi ili skupovi riječi koji daju dodatno značenje cijeloj rečenici ispred koje se nalaze, modificiraju njezino značenje. Izriču odnos govornika prema sadržaju druge rečenice.

Primjeri modifikatora: možda, vjerojatno, uistinu, istina, bez sumnje, nažalost, nasreću itd.

Treća ispitna cjelina – Školski esej

U trećoj ispitnoj cjelini ispituje se pisanje interpretacijskoga ili raspravljačkoga školskog eseja. Ispitnim katalogom za državnu maturu propisuje se koja se vrsta školskoga eseja piše. Na državnoj maturi 2025./2026. piše se interpretacijski školski esej. Važno je napomenuti kako interpretacijski esej kao podvrstu uključuje i usporedni esej. Esejski zadatak sastoji se od polaznoga pitanja ili tvrdnje, ulomka iz književnoga djela s popisa obveznih djela i smjernica za pisanje. Interpretacijski školski esej može se odnositi na jedno književno djelo ili na usporedbu dvaju književnih djela s popisa obveznih djela. Školski esej donosi ukupno 30 bodova, a učenici trebaju napisati minimalno 440 riječi (-10% = 396 riječi). Vrednuje se prema sljedećim sastavnicama: Središnja tvrdnja, Argumentacija, Povezanost teksta, Upotreba rječnika, Pravopisna i gramatička točnost.

U školskome eseju pristupnik iznosi svoje znanje i spoznaje o književnim djelima na temelju teorije književnosti i povijesti književnosti. Pokazuje cjelovito razumijevanje književnih djela s popisa obveznih tekstova. U interpretacijskome eseju pristupnik iznosi svoje spoznaje o književnosti i pokazuje razumijevanje književnih djela u cjelini tako da na polazno pitanje odgovara središnjom tvrdnjom, koju argumentira na temelju analize zadanoga ulomka i na temelju poznavanja svih sastavnica djela u cjelini. Svake školske godine objavljuje se popis od četiriju književnih djela koja se mogu ispitivati pisanjem školskoga eseja.

Esej se neće vrednovati:

- ako pristupnik nije odgovorio na zadane smjernice
- ako nema dovoljan broj riječi (dopušteno je odstupanje 10 % od donje granice zadanoga broja riječi, 396 riječi je minimum)
- ako je esej napisan potpuno nečitkim rukopisom
- ako je esej napisan velikim tiskanim slovima.

Ispitna književna djela za školski esej u školskoj godini 2025./2026. su:

1. Francesco Petrarca – izbor iz poezije
2. Pedro Calderón de la Barca – Život je san
3. Johann Wolfgang Goethe – Patnje mladog Werthera
4. Vjenceslav Novak – Posljednji Stipančići
5. Miroslav Krleža – Gospoda Glembajevi
6. Ranko Marinković, Kiklop

Podsjetimo kako na ispitu iz Hrvatskog jezika više nema razina i svi maturanti imaju isti popis djela za esej koji se piše.

Interpretacijski esej kao podvrstu uključuje i usporedni esej, stoga uz gore navedeno glavno djelo, može biti zadan i ulomak iz nekog drugog djela koje se obrađuje na nastavi. To uključuje sljedeća djela:

- Marin Držić – Novela od Stanca
- Ivan Gundulić – Dubravka

- Silvije Strahimir Kranjčević – izbor iz poezije
- Ivan Mažuranić – Smrt Smail-age Čengića
- Vladimir Nazor – izbor iz poezije
- Antun Branko Šimić – izbor iz poezije
- Charles Baudelaire – izbor iz poezije
- Sofoklo – Antigona
- Tin Ujević, izbor iz poezije
- Albert Camus, Stranac
- Franz Kafka, Preobražaj
- Antun Gustav Matoš, izbor iz novela (Cvijet sa raskršća, Camao, Kip domovine leta 188*)
- Fjodor Mihajlovič Dostojevski, Zločin i kazna
- August Šenoa, Prijan Lovro
- William Shakespeare, Hamlet

U interpretacijskome eseju pristupnik iznosi svoje spoznaje o književnosti i pokazuje razumijevanje književnih djela u cjelini tako da na polazno pitanje odgovara središnjom tvrdnjom, koju argumentira na temelju analize zadanoga ulomka i na temelju poznavanja svih sastavnica djela u cjelini.

(Ispitni katalog za državnu maturu u školskoj godini 2025./2026.; Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja)

Osnovni koraci u pisanju interpretacijskoga školskog eseja

UVOD

Navedite temeljne podatke o razdoblju (godina, stoljeće, značajka), autoru (značaj, faze stvaralaštva) i djelu (tema, vrsta, djelo u kontekstu). Ništa ne trebate objašnjavati.

Oblikujte središnju tvrdnju, tj. odgovorite na polazno pitanje. (Odgovor na polazno pitanje neka bude **posljednja** rečenica uvoda.)

SREDIŠNJI DIO (RAZRADA)

Iznesite argumente (2 – 3) kojima razrađujete središnju tvrdnju. Svaki argument treba biti povezan s polaznim tekstom.

Prva rečenica razrade treba biti jasan argument povezan s vašim odgovorom na polazno pitanje nakon koje slijedi razrada argumenta, odnosno podupirući podatci. Obrazložite **argument na temelju sadržajne** (radnja) analize, motivacije likova i stilske analize polaznoga teksta, a svoje obrazloženje dopunite analizom djela u cjelini.

Pritom objasnite **važnost ulomka** za razumijevanje djela u cjelini. Poželjno je smjestiti ulomak u kontekst djela, ali to činite samo ako je važno kao odgovor na postavljeno pitanje. Ako niste sigurni, bolje ne navodite netočne podatke.

Stilska se analiza odnosi na konkretne ulomke, stoga objašnjavate konkretne rečenice: ako dominiraju glagoli, to doprinosi dinamici radnje, koriste li se retorička pitanja i s kojom namjerom, ima li u tekstu naznačenih pauza koje sugeriraju nesigurnost itd.

Također je potrebno uočiti tipične **elemente stila** za navedenog autora i uklopiti ih, odnosno prepoznati kao stilska obilježja razdoblja kojem autor pripada. Na taj ćete način povezati svoju argumentaciju s autorom i razdobljem, tj. poetikom razdoblja u kojemu je djelo nastalo. Svoje izlaganje i obrazlaganje potkrijepite pojedinostima iz djela (citatima iz polaznoga ulomka, parafrazama, primjerima iz djela u cjelini).

Drugi argument navedite kao prvu rečenicu drugoga odlomka u razradi koji započnete pisati u novom redu tako da vaši argumenti budu jasno odijeljeni i lakše uočljivi. Dalje se postupak ponavlja kao u prvom argumentu.

Ako vam nedostaje riječi, dodajte i treći odlomak koji ćete započeti trećim argumentom. Minimalno treba navesti i dokazati dva argumenta.

U svojem izlaganju i obrazlaganju služite se književnoteorijskim pojmovima (s obzirom na književnu vrstu kojoj djelo pripada) koji se vrednuju pod sastavnicom Upotreba rječnika.

ZAKLJUČAK

Pročitajte ponovno središnji dio svojega eseja (razradu središnje tvrdnje). Izdvojite ono najvažnije, ponovite/parafrazirajte odgovor na polazno pitanje, ponovite svoje argumente i istaknite zaključnu rečenicu povezujući je s djelom u cjelini. U zaključku ne smijete navoditi nove podatke ili citirati.

Napomena: Nigdje nemojte navoditi vlastito mišljenje i poželjno je koristiti obezličene glagole (govori se i sl.).

Koncept za pisanje eseja:

-uvod – razdoblje, autor, djelo

- odgovor na polazno pitanje

-razrada – **prvi argument** kojim dokazujemo polazno pitanje

- razrada navedenog argumenta (sadržaj i likovi za epiku i dramu; motivi i slike za liriku)

- kontekst ulomka/kompozicija

- stilska obilježja

- povezanost s autorom i književnopovijesnim razdobljem

- **drugi argument** kojim dokazujemo polazno pitanje (ostale smjernice su iste)

- razrada navedenog argumenta (sadržaj i likovi za epiku i dramu; motivi i slike za liriku)

- kontekst ulomka/kompozicija

- stilska obilježja

- povezanost s autorom i književnopovijesnim razdobljem

-zaključak – sažetak razrade kao odgovor na polazno pitanje

Očekivani odgovori na smjernice koje mogu doći za pisanje eseja na maturi školske godine 2025./2026. prema konceptu

1. Francesco Petrarca, izbor iz poezije

Polazno pitanje: Kako Petrarca doživljava ljubav?

- **uvod – razdoblje** - razdoblje predrenesanse i humanizma (14. stoljeće); razvijen interes za antiku, latinski jezik, oponašanje uzora
 - **autor** – prvi moderni pjesnik jer je sebe stavio u središte poezije
 - piše na latinskom (*Secretum meum*/Moja tajna) i talijanskom jeziku (Kanonijer)
 - *poeta laureatus* (ovjenčan lovorovim vijencem – najveće književno priznanje)
- **djelo- tema i vrsta**: Kanonijer je zbirka ljubavnih pjesama posvećenih Lauri, Petrarčinu nedostižnoj ljubavi i inspiraciji; smatra se početkom moderne lirike (intiman pjesnički dnevnik, zapis vlastite ljubavne boli)
- **odgovor na polazno pitanje**: Za Petrarca je ljubav stalna unutrašnja borba jer mu je s jedne strane donijela patnju i tjeskobu, a s druge radost i pjesničku slavu.
- **razrada – prvi argument** (postavljate ga na temelju prvog dobivenog ulomka i povezujete s odgovorom na polazno pitanje)
- **mogući argumenti**: Ljubav za lirskoga subjekta predstavlja patnju i izaziva kajanje zbog pretjerane zanesenosti.
Ljubav je blagoslov jer je zahvaljujući njoj pisao i stekao pjesničku slavu.
- **razrada navedenog argumenta**: - dva osnovna motiva: ljubav i pjesnička slava; utjecaj trubadurske lirike i *slatkog novog stila*
 - ispisana kronologija ljubavi prema Lauri: od „faze prvog pogleda”, proživljenih osjećaja neuzvraćene ljubavi, opisa Laurine ljepote, do agonije koju lirski subjekt proživljava nakon njezine smrti.
- **kontekst ulomka, kompozicija i važnost** – zbirka kojoj pjesma/pjesme pripada/pripadaju;
 - unutarnja podvojenost lirskoga subjekta kao najava renesanse
 - sastoji se od 366 pjesama, uglavnom soneta (proslavio ovaj pjesnički oblik težnja formalnom savršenstvu); dva dijela: za života i poslije smrti gospođe Laure
- **stilska obilježja** – uočiti petrarkističku opčinjenost nedostižnom ženom;
 - navesti ostale, konkretne motive iz pjesme i usporediti ih;
 - objasniti kako lirski subjekt doživljava ženu i ljubav;
 - proturječne ljubavnog osjećaja: „nemoguće, slatko-gorko stanje” istovremenoga zanosu i očaja, ogromne radosti i velike patnje, želje za realizacijom ljubavi i njene nemogućnosti, tjelesnoga i duhovnoga;

- ustaljena figuralnost / upotreba stilskih figura (metafore, antiteze, oksimoroni, ponavljanja, hiperbole), tzv. toposi (opća mjesta), npr. zlačana kosa, Amor, luk i strijele, plam ljubavni, uzdasi, ljubavni okovi, omče, pozicija roba itd.

- **povezanost s književnopovijesnim kontekstom** – podvojenost između srednjovjekovnih moralnih principa i dubokih intimnih ljubavnih proživljavanja.

- **drugi argument** (postavljate ga na temelju drugog dobivenog ulomka i povezujete s odgovorom na polazno pitanje)

Napomena: drugi ulomak obrađujete na isti način kao i prvi.

-**zaključak** – sažetak razrade kao odgovor na polazno pitanje u kojem navodite oba svoja argumenta i zaključujete esej

2. Pedro Calderon de la Barca, Život je san

Polazno pitanje: Kako radnja utječe na razvoj Sigismundova karaktera?

-**uvod** – **razdoblje** – barok, 17.st. (katolička obnova); obilježja: podvojenost svjetovnog i duhovnog, prolaznost, smrtnost

- **autor** – zlatno razdoblje španjolske barokne drame

- djela: svjetovna (Život je san) i vjerska (crkveno prikazanje Veliko kazalište ovoga svijeta)

-**djelo**- **tema**: relativnost ljudske spoznaje, pitanje odgoja i slobode

- **vrste**: filozofska, poetska, egzistencijalna drama

-**odgovor na polazno pitanje**: Tijekom radnje dolazi do promjene/preobrazbe Sigismundova karaktera iz nesretnog zatočenog čovjeka koji ne razlikuje san i javu do samopouzdanog i poštenog vladara.

-**razrada** – **prvi argument** (postavljate ga na temelju prvog dobivenog ulomka i povezujete s odgovorom na polazno pitanje)

-**moгуći argumenti**: Sigismund je zatočen odmalena, proklinje svoj položaj koji ga je učinio okrutnim i emocionalno slomljenim čovjekom.

Sigismund nakon oslobođenja pokazuje kršćanski čin milosrđa oprostivši ocu te shvaća da može pobijediti vlastitu sudbinu bude li razuman.

- **razrada navedenog argumenta**

- **sadržajno poznavanje radnje ulomka i djela u cjelini** (doslovna razina: život poljskoga kraljevića Sigismunda koji je od rođenja zatočen u jednoj kuli; prenesena: sukob između sudbine i čovjekove slobodne volje, sloboda izbora, vanjska sloboda – sloboda kretanja).

-**karakterizacija likova na temelju ulomka i na temelju djela u cjelini**

(u eseju se trebate baviti samo likovima iz ulomka, detaljno ih karakterizirati i portretirati, sve obrazložiti, argumentirati i dokazati citatima, npr. Sigismund je bijesan, što se uočava u usporedbi „kao vulkan gorim cio“)

Bazilije (poljski kralj, praznovjerman jer vjeruje zvijezdama, okrutan prema sinu jer mu ograničava slobodu), Sigismund (njegov sin, u početku okrutan i zao, ubio slugu jer nije naučen na drugačiji život, kasnije sazrijeva, pokazuje kršćansko milosrđe, zrelost, pamet i poštenje), Astolfo (moskovski knez, Bazilijev nećak), Estrella/Stela (Bazilijeva nećakinja), Klotaldo/Clotaldo (Sigismundov odgojitelj), Rosaura (Klotaldova kći), Klarin/Truba, lakrdijaš.

- **kontekst ulomka/ kompozicija** –vanjska kompozicija-tri čina

-unutarnja kompozicija: ekspoziција/uvod (Sigismund u tamnici); zaplet (Bazilije otkriva narodu tajnu i Sigismundovo „buđenje“ na dvoru); vrhunac (Sigismund je vraćen u tamnicu, a Klotaldo ga uvjerava kako je sanjao da je kralj); preokret (vojnici oslobađaju Sigismunda); rasplet i kraj (Sigismund oprašta ocu i postaje pravedan vladar)

Važno je naglasiti koji ste dio dobili u ulomku i odrediti važnost ulomka za djelo u cjelini, odnosno odgovoriti na pitanje: Zašto je dobiveni ulomak važan za djelo?

- **stilska obilježja** –usporedbe, metafore, paradoksi, antiteze, retorička pitanja itd. Sve navedeno je potrebno objasniti kako utječe na lik, ne objašnjavati značenje figure, nego kako ono što figura znači utječe na lik.

Važno je uočiti stanke, interpunkcijske znakove i uočiti kako utječu na karakterizaciju lika, npr. Sigismundov pesimističan doživljaj svijeta i nesretna sudbina izraženi su u uskliku „Jao meni, nesretniku!“; propituje vlastiti život retoričkim pitanjem „...rodivši se kakvu zloću ja pokazah prema vama?“ itd.

- **povezanost s književnopovijesnim razdobljem** – prekomjerna kićenost kao jedno od glavnih obilježja razdoblja

- **drugi argument** (postavljate ga na temelju drugog dobivenog ulomka i povezujete s odgovorom na polazno pitanje)

Napomena: drugi ulomak obrađujete na isti način kao i prvi.

-**zaključak** – sažetak razrade kao odgovor na polazno pitanje u kojem navodite oba svoja argumenta i zaključujete esej

3. Johann Wolfgang von Goethe, Patnje mladog Werthera

Polazno pitanje: Zašto se Werthera smatra romantičarskim junakom?

-**uvod** – **razdoblje** - predromantizam/romantizam; kraj 18. st.;

- **autor** – najvažniji njemački književnik na prijelazu 18. u 19. stoljeće

- **djelo** - prva faza stvaralaštva, razdoblje predromantizma za vrijeme pokreta

Sturm und Drang, epistolarni roman, tema ljubavi, prirode i umjetnosti

- **odgovor na polazno pitanje** – Werther je romantičarski junak jer je preosjetljiv i ne može se uklopiti u društvo.

- **razrada – prvi argument** – Wertherovi su postupci motivirani isključivo osjećajima.

- razrada navedenog argumenta

- **sadržajno poznavanje radnje ulomka i djela u cjelini**

– zaljubljen je u Lottu; živi blizu nje i sretan je svojim odabirom, idealizira prirodu kojom šeće zaljubljen i ushićen, a sve to je povezano sa zaljubljenošću prema Lotti (citirati);

- **karakterizacija likova na temelju ulomka i na temelju djela u cjelini**

(u eseju se trebete baviti samo likovima iz ulomka, detaljno ih karakterizirati i portretirati, sve obrazložiti, argumentirati i dokazati citatima)-

- **kontekst ulomka** – 1. dio-proljeće i ljeto jer je sretan (znat ćete po datumima dnevnika koji je dio);

- **stilska obilježja** – u ulomku uočiti epistolarnu formu (pismo), obraćanje prijatelju Wilhelmu, pripovjedača, umanjene i slikovitost izraza (citirati);

- **povezanost s književnopovijesnim kontekstom** - stil je uzvišen, patetičan i prožet lirizmom te je pozornost usmjerena na unutarnji svijet mladoga Werthera uz naglašavanje sentimentalizma, priroda je zrcalo duše.

Napomena: drugi ulomak obrađujete na isti način kao i prvi.

- **drugi argument** – Werther je suvišni pojedinac kojega društvo ne razumije.

- **razrada navedenog argumenta** – nesretan je, neraspoložen, društvo ga ne razumije, ne može biti ono što je, razočaran je klasnim razlikama, misli na Lottu, teško mu pada odvojenost od nje, piše joj, tragičan kraj (citirati);

- **kontekst ulomka** - 2. dio-jesen i zima jer je nesretan, radnja teče kronološki;

- **stilska obilježja** – u ulomku uočiti ulogu uskličnih rečenica, naglasiti kontrast s prvim dijelom (citirati);

- **povezanost s književnopovijesnim kontekstom** – suvišni čovjek, svjetska bol, naglašena osjećajnost i nepripadnost društvu;

-povezati s književnim stvaralaštvom autora u cjelini (iz eseja treba biti vidljiva povezanost s književnim stvaralaštvom u cjelini).

- **zaključak** – sažetak razrade kao odgovor na polazno pitanje

Primjer: Werther je romantičarski junak jer je preosjetljiv, a njegovi su postupci motivirani isključivo osjećajima prema Lotti. Također je i suvišni pojedinac kojega društvo ne razumije, a on je razočaran njegovim klasnim razlikama. Nesretna ljubav i neprihvatanje okoline uzrok su Wertherovu tragičnu kraju, samoubojstvu.

(Prema Probim ispitima, detaljnije: <https://www.ncvvo.hr/probni-ispiti-u-sk-god-2022-2023/>)

4. Vjenceslav Novak, Posljednji Stipančići

Polazno pitanje:

Kako obiteljski odnosi i patrijarhalni odgoj utječu na Luciju Stipančić?

- **uvod – razdoblje** - realizam; 19. st.;

- **autor** – najvažniji hrvatski književnik 19. stoljeća, u središtu je lik hrvatskog čovjeka u konkretnom povijesnom i društvenom trenutku;

- **djelo** – najbolji hrvatski realistički roman, socijalni roman, roman sredine, obiteljski roman, roman lika (četiri individualizirane propasti),

- tema – društvena (obiteljski i društveni odnosi), psihološka (tipični karakteri) i povijesna (političke prilike u Senju u prvoj polovici 19.st.);

- **odgovor na polazno pitanje** – Lucija Stipančić, kći Ane i Valpurgje Stipančić, je žrtva obiteljskih odnosa i patrijarhalnog odgoja, a ti odnosi sudbonosno djeluju na njen doživljaj svijeta, ljubavi, obrazovanja i vode je u smrt.

- **razrada – prvi argument** – Lucija je tipičan lik zanemarene kćeri koja unatoč vlastitoj inteligenciji propada u obitelji zbog patrijarhalnog odgoja.

- **razrada navedenog argumenta**

- **sadržajno poznavanje radnje ulomka i djela u cjelini**

– zanemarena jer nije smjela sjediti za stolom u

vrijeme obiteljskog ručka, nije imala priliku obrazovati se jer je sav novac išao bratu Jurju, nema nikakva prava, ona i majka „slobodne ropkinje“, ne poznaje svijet oko sebe jer je otac ne primjećuje jer nije „sin“ (citirati);

- **karakterizacija likova na temelju ulomka i na temelju djela u cjelini**

(u eseju se trebate baviti samo likovima iz ulomka, detaljno ih karakterizirati i portretirati, sve obrazložiti, argumentirati i dokazati citatima)-

- **kontekst ulomka** – odrediti prema kompoziciji (znat ćete po sadržaju je li sadašnjost ili retrospekcija) i povezati s polaznim pitanjem po važnosti;

- **stilska obilježja** – u ulomku uočiti detaljno opisivanje, načelo tipičnosti, sveznajućeg pripovjedača, realističko pripovijedanje (citirati);

- **povezanost s književnopovijesnim kontekstom** – navedena stilska obilježja karakteristična su za realizam.

Napomena: drugi ulomak obrađujete na isti način kao i prvi.

- **drugi argument** – Lucijini su postupci motivirani njezinom osobnošću, ali i obiteljskom i društvenom sredinom u kojoj živi.

- **razrada navedenog argumenta** – prkosi ograničenjima u obitelji, ljuti se na brata koji unatoč neuspjehu dobiva očevo divljenje, a nju se zanemaruje, sukobljava se s ocem, čita „zabranjenu“ literaturu, naivno ulazi u ljubavnu vezu s Alfredom i zbog svega navedenog psihički i fizički propada (citirati);

- **kontekst ulomka** - odrediti prema kompoziciji (znat ćete po sadržaju je li sadašnjost ili retrospekcija) i povezati s polaznim pitanjem po važnosti;

- **stilska obilježja** – u ulomku uočiti socijalno-psihološku karakterizaciju, ulogu pisama (dokaz dokumentarizma vremena), ulogu samih rečenica

čija kratkoća i način izražavanja mogu sugerirati povišen ton, opis prostora koji utječe na lik i njegovo unutrašnje stanje (unutrašnji monolog) i opis prirode ako je naglašen kontrast (citirati);

- **povezanost s književnopovijesnim kontekstom** – karakterizacija lika, pisma, opisi;
- povezati s književnim stvaralaštvom autora u cjelini (iz eseja treba biti vidljiva povezanost s književnim stvaralaštvom u cjelini).

-**zaključak** – sažetak razrade kao odgovor na polazno pitanje

Primjer: Lucija Stipančić je žrtva obiteljskih odnosa i patrijarhalnog odgoja u društvu 19. stoljeća. Ona je tipičan lik zanemarene kćeri čiji su postupci motivirani njezinom osobnošću, ali i obiteljskom i društvenom sredinom. Unatoč vlastitoj inteligenciji propada psihički i fizički te umire nesretna, prevarena i razočarana.

4. Miroslav Krleža, Gospoda Glembajevi

Polazno pitanje:

Kako Leoneova unutarnja podvojenost utječe na oblikovanje njegova identiteta?

- uvod – razdoblje** – drugo razdoblje stvaralaštva: socijalno angažirana književnost (1928.-1952.);
- **autor** – Miroslav Krleža jedan je od najznačajnijih hrvatskih književnika 20. stoljeća;
- **djelo** - drama pripada trećem Krležinom dramskom ciklusu nazvanom analitičko-psihološki nastalom između 1926. i 1930. godine, prvi je dio trilogije uz drame U agoniji i Leda, nasljeduje ekspresionistički stil i pod utjecajem je skandinavske drame;
- po vrsti je psihološka drama (psihološkom analizom likova te vanjski i unutarnji sukobi), socijalna drama (slučaj Rupert-Canjeg i financijska propast obitelji Glembay), komorna drama (reduciran prostor i broj likova);
- teme- kritička i analitička studija zagrebačke sredine, uspon i pad obitelji, složeni obiteljski odnosi, potraga za vlastitim identitetom;
- **odgovor na polazno pitanje** – Leone želi dokazati isključivu povezanost s majčinom, danielijevskom krvi istodobno boreći se s glembajevskom prirodom u sebi koju ne može nadvladati i to ga čini tragičnim likom.

-**razrada – prvi argument** – Leone se distancira od svega glembajevskog što dovodi do otvorenih sukoba s ostalim likovima .

- **razrada navedenog argumenta**

- **sadržajno poznavanje radnje ulomka i djela u cjelini**

– sukobi oko portreta i slučaja Rupert-Canjeg u

1.činu, sukob s ocem u 2.činu (vrhunac je otvoreni sukob Leona i Ignjata te Ignjatova smrt), sukob s barunicom u 3.činu, -otvoreno izražavanje nesnošljivosti i osuda Glembajevih, -Leon je intelektualac, doktor filozofije i slikar te se kao takav ne uklapa među pravnike i bankare Glembajevih, pokušava naglasiti danielijevsku prirodu (razum, duhovno, ljudsko) pa se uspije iskontrolirati kada ga otac fizički napadne i provocira (govori mu da je uvijek bio "uberspannt"-prenapet, nervozan),

-Leon je nositelj tragične krivnje jer je u podlozi drame barbocijevski legenda po kojoj su svi Glembajevi ubojice i varalice (citirati);

-karakterizacija likova na temelju ulomka i na temelju djela u cjelini

(u eseju se trebate baviti samo likovima iz ulomka, detaljno ih karakterizirati i portretirati, sve obrazložiti, argumentirati i dokazati citatima)-

- **kontekst ulomka** – odrediti čin prema opisanim sukobima i mjestu radnje (salon, gostinjska soba, Ignjatova soba) i povezati s Leonovom nepripadnosti Glembajevima (povezati s polaznim pitanjem po važnosti),
 - scenski psihološki realizam (kompozicija je oblikovana realistički: napetost je rezultat sukoba i raste u gradaciji od prvog do trećeg čina, od najave sukoba do tragičnoga kraja);
- **stilska obilježja** – u ulomku uočiti govornu karakterizaciju likova (agramerski jezik, unošenje njemačkih fraza i rečenica), ekspresionistička obilježja (autonomija boja i stvaranje dojma krika uskličnim rečenicama, olujom i grmljavinom-zvukovi), ostvarivanje dramske napetosti u dijalogu, psihološka produbljenost likova, vraćanje realističkom prikazu stvarnosti (citirati);
- **povezanost s književnopovijesnim kontekstom** – socijalni problemi i naličje društvenog ugleda prikazani propašću obitelji Glembay, elementi ekspresionizma.

Napomena: drugi ulomak obrađujete na isti način kao i prvi.

- **drugi argument** – Leone je izdvojeni pojedinac neuklopljen u glembajevsku sredinu.

- **razrada navedenog argumenta** – opterećen događajima iz prošlosti (majčina, sestrina i bratova smrt), izbjegava obitelj jedanaest godina, povratkom dolazi do razorkrivanja tajni iz prošlosti, prikaz odnosa i sukoba s barunicom Castelli, nekomunikacija s ocem, Leone u kontrastu s ostalim Glembajevima, ali na kraju dolazi do izražaja glembajevska priroda (nagon, tjelesno, animalni), njegova tragika proizlazi iz nemogućnosti prevladavanja genetske, glembajevske, zadanosti kada potvrđuje legendu i kao „pravi“ Glembay ubija barunicu što dokazuje biološku motivaciju likova (citirati);

- **kontekst ulomka** - odrediti čin prema opisanim sukobima i mjestu radnje (salon, gostinjska soba, Ignjatova soba) i povezati s Leonovom nepripadnosti Glembajevima (povezati s polaznim pitanjem po važnosti),

- **stilska obilježja** – u ulomku uočiti govornu karakterizaciju likova (agramerski jezik, unošenje njemačkih fraza i rečenica), ekspresionistička obilježja (autonomija boja i stvaranje dojma krika uskličnim rečenicama, olujom i grmljavinom-zvukovi), ostvarivanje dramske napetosti u dijalogu, psihološka produbljenost glavnih likova, ostali likovi socijalno i psihološki (citati);

-Aristotelova jedinstva – se poštuju jer se radnja događa u kući obitelji Glembay i traje nekoliko sati (od jedan do pet sati ujutro);

- **povezanost s književnopovijesnim kontekstom** – socijalni problemi i naličje

društvenog ugleda prikazani propašću obitelji Glembay, likovi su određeni socijalno i psihološki, elementi ekspresionizma; -povezati s književnim stvaralaštvom autora u cjelini (iz eseja treba biti vidljiva povezanost s književnim stvaralaštvom u cjelini).

-zaključak – sažetak razrade kao odgovor na polazno pitanje

Primjer: Leone je izdvojeni pojedinac neuklopljen u glembajevsku sredinu, a svojim povratkom otvara prostor za psihološki sukob između likova i unutar lika te pokreće radnju otkrivanjem tajni iz prošlosti. Leoneov lik poveznica je svih elementa drame. U njemu se sukobljava glembajevska i danielijevska priroda, nosi pridjev "uberspannt" i na kraju potvrđuje legendu po kojoj su svi Glembajevi ubojice i varalice jer je ubio barunicu.

6. Ranko Marinković, Kiklop

Polazno pitanje:

Kako je prikazana tema straha i kako utječe na likove?

-uvod – razdoblje - druga moderna (1952. do 1969. g.)

- pluralizmu stilova (nema dominantnog stila, nego su književnici stvarali vlastite poetike), sloboda umjetničkog izražavanja

- **autor** – „poetička međufaza“ - predstavlja most između druge moderne i postmodernizma jer u romanu koristi i postmodernistička obilježja poput intertekstualnosti i intermedijalnosti

-djela: novelistička zbirka *Ruke*, roman *Zajednička kupka*, drama *Albatros*

-**djelo**- teme: život, smrt i strah (strah je dominantna tema)

- vrste: -moderni roman (u prvom planu je svijest glavnog junaka)

-egzistencijalistički (osamljeni pojedinac suočen sa smrću)

-antiratni (kritizira dehumanizirani svijet i čovjekovo spuštanje na razinu životinje)

-**odgovor na polazno pitanje:** Tema straha pokretač je radnje romana i tragično utječe na likove mijenjajući im svijest.

-razrada – prvi argument (postavljate ga na temelju prvog dobivenog ulomka i povezujete s odgovorom na polazno pitanje)

-mogući argumenti: Don Fernando zbog straha razvija paničnu teoriju preventivne dehumanizacije.

Strah od rata Melkiora tjera na očajnički potez te on simulira ludilo.

- razrada navedenog argumenta

- sadržajno poznavanje radnje ulomka i djela u cjelini (obvezno navesti koju ste fabulu dobili: realističku-strah za egzistenciju ili simboličku-priča o brodolomcima) i objasniti zašto je ulomak važan za djelo u cjelini

-karakterizacija likova na temelju ulomka i na temelju djela u cjelini

(u eseju se trebate baviti samo likovima iz ulomka, detaljno ih karakterizirati i portretirati, sve obrazložiti, argumentirati i dokazati citatima)- Melkior je Tresić kazališni i filmski kritičar, načitan poznavatelj povijesti kulture, sklon je samopromatranju i konstantnom mišljenju. On je pasivni antijunak, njime manipuliraju, nesiguran je i zavidi drugima na hrabrosti, ništa ne poduzima. Emocije su mu prenaglašene. Opsjednut je ženama, ali ih ne razumije i odnos s njima svodi na tjelesne užitke. Ugo-inteligentni lakrdijaš, čovjek nemotivirana čina sveden na boemski život u kojem je intelektualna svijest izgubila svrhu djelovanja i postala sama sebi svrhom. Maestro-cinik i protivnik ideje napretka, žene doživljava kao i Melkior, površno i tjelesno. Don Fernando-pisac, naizgled tih, ali opasan. Osmislio je teoriju „preventivne dehumanizacije“ ili „ukidanje tragedije skepsom“ prema kojoj obilježene (niske ljude s nekim deformitetima) treba ubiti prije no što postanu ubojice. Teorija je parodija Raskolnikovljeve teorije na niže i više. Parafraza citata iz romana: Ako znamo da postoji hulja koja će nam zapaliti kuće, ubit ćemo tu hulju. Biti dobar lažna je tragičnost. Nitkovima se u tragedijama odaje počast, ljudi gledaju tragediju i plaču, a nitkov uživa jer je od njega napravljena umjetnost.

- kontekst ulomka/ kompozicija – odrediti koji ste dio dobili (1.dio-prije vojske, 2.dio-vojska, 3.dio-nakon vojske), navesti i dokazati fragmentarnost, odnosno asocijativnost kompozicije
-navesti *vanjsku kompoziciju*: roman je podijeljen na 13 poglavlja

Primjer vezanoga teksta u kojem se obrađuje kompozicija:

- *kompozicija* – roman se sastoji od trinaest nenaslovljenih poglavlja koje sadržajno dijelimo na tri dijela: 1. atmosfera i život u predratnom Zagrebu, završava pozivom za mobilizaciju; 2. boravak u vojarni i bolnici gdje Melkiora proglašavaju nesposobnim za vojsku; 3. Maestrovo bizarno samoubojstvo i početak rata u Zagrebu, a Melkior puže u Zoopolis. Kompozicija je fragmentarna i rezultat je asocijativnosti. Fabula ima dva plana: realistički sloj je priča o Melkioru i simbolički sloj koji čini zamišljena Melkiorova drama o kanibalima i brodolomcima s broda Menelaj.

- *stilska obilježja* – ironija, parodija, alegorija, sarkazam, groteska, simbol, paradoks, jezične igre (poeta ludens), intertekstualnost, intermedijalnost, esejistički dijelovi, unutarjni monolozi, struja svijesti i sl.

-roman ima i neka realistička obilježja: mjesto i vrijeme radnja te fabulu, no nije pisan realističkim stilom jer je u središtu svijest intelektualca koji propituje odnos čovjeka i svijeta. (Sve navedeno argumentirati citatima koje treba objasniti.)

- *pripovjedač* – sveznajući pripovjedač u trećem licu (narativni autoritet), li njegov se glas često miješa s unutrašnjim monologom Melkiorove svijesti pa dolazi do pretapanja, odnosno polifonije glasova

- *povezanost s književnopovijesnim razdobljem* – pluralizam stilova, simbolika imena (Melkior je jedan od trojice mudraca koji su se došli pokloniti Isusu, zovu ga i Eustahije, svetac koji se isticao dobrotom i isposničkim životom-Melkiora tako zovu podrugljivo zbog izgladnjivanja; Maestro je aluzija na Vergilija iz Danteove Božanstvene komedije itd.), intertekstualnost (naslov je povezan s Homerovom *Odisejom* i kiklopom Polifemom, don Fernandova teorija s Raskolnikovljevom teorijom iz romana *Zločin i kazna* F. M.

Dostojevskog itd.), intertekstualnost u ludizmu, odnosno jezičnim igrama: „O, vidi, je! Metamorfoze.“ rimski autor Ovidije napisao je djelo *Metamorfoze* itd.

- **drugi argument** (postavljate ga na temelju drugog dobivenog ulomka i povežete s odgovorom na polazno pitanje)

Napomena: drugi ulomak obrađujete na isti način kao i prvi:

- *sadržajno poznavanje radnje ulomka i djela u cjelini*
- *karakterizacija likova na temelju ulomka i na temelju djela u cjelini*
- *kontekst ulomka/ kompozicija*
- *stilska obilježja ulomka i djela u cjelini*
- *povezanost s književnopovijesnim razdobljem*

-**zaključak** – sažetak razrade kao odgovor na polazno pitanje u kojem navodite oba svoja argumenta i zaključujete esej

Budite vrijedni i sretno na maturi!

Literatura:

1. Dujmović Markusi, D., Rossetti-Bazdan, S. (2020). Književni vremeplov 1. Zagreb: Profil
2. Dujmović Markusi, D., Rossetti-Bazdan, S. (2020). Književni vremeplov 2. Zagreb: Profil
3. Dujmović Markusi, D., Rossetti-Bazdan, S. (2020). Književni vremeplov 3. Zagreb: Profil
4. Dujmović Markusi, D. (2021). Književni vremeplov 4. Zagreb: Profil
5. Marčan, T., Grubišić Belina, L. (2020). Putokazi 2. Zagreb: Školska knjiga
6. Marčan, T., Grubišić Belina, L. (2020). Putokazi 3. Zagreb: Školska knjiga
7. Marčan, T., Grubišić Belina, L. (2021). Putokazi 4. Zagreb: Školska knjiga
8. Dujmović Markusi, D. (2020). Fon-Fon 1. Zagreb: Profil
9. Ispitni katalog za državnu maturu u školskoj godini 2025./2026.; Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja <https://www.ncvvo.hr/ispitni-katalozi-za-drzavnu-maturu-2025-2026/>
10. Probni ispiti; Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja <https://www.ncvvo.hr/probni-ispiti-u-sk-god-2023-2024/>
11. Dujmović Markusi, D., Močnik, V. (2026) . Pisanje školskoga eseja. Zagreb: Profil